

«УПРАВЛІННЯ СТРАХАМИ» ЯК ПОЛІТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ/ДЕЛЕГІТИМАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ВЛАДИ.

Стрелков В. В., *stvladyslav@gmail.com*

Волинський національний університет імені Лесі Українки

У 2014 р. відбулись позачергові вибори Президента України. 22 лютого 2014 р. Верховна Рада України ухвалила постанову про самоусунення президента та призначення позачергових виборів [2]. Цим рішенням парламент законодавчо закріпив делегітимацію президентської влади В. Януковича. Електоральний процес 2014 р. був значно ускладнений подіями, які стали наслідком наведеного вище політичного рішення – анексією Кримського півострову, так-званими референдумами в Криму та на Донбасі, збройним протистоянням та актами насильства на сході країни, проведенням антитерористичної операції.

Вся законодавча база щодо виборів зазнала кількох істотних змін протягом трьох останніх місяців перед виборами, а останні шість поправок до Закону України «Про вибори Президента України» [1] вносилися лише за кілька днів до дати голосування. Зміни вносилися частково з метою реагування на мінливу політичну та безпекову ситуацію, створення можливостей для голосування мешканців відповідних регіонів, і частково – для здійснення подальших кроків на шляху виборчої реформи. Хоча це й призвело до суттєвої зміни нормативно-правової бази порівняно з тією, яка існувала на момент призначення виборів, більшість останніх змін у законодавстві були сприйняті основними учасниками виборчого процесу як необхідні [3, с. 1].

Складне політичне та безпекове середовище серйозно вплинуло на правове поле, підготовку до виборів та передвиборчі кампанії кандидатів. Воно також унеможливило проведення виборів на Кримському півострові та на значних частинах Донецької і Луганської областей. Серед серйозних проблем виборчого процесу в Донецькій та Луганській областях, міжнародні спостерігачі відмітили: вторгнення, вигнання членів комісій та закриття ОВК незаконними озброєними групами, залякування членів комісій, включаючи викрадення, погрози вбивством, проникнення у приватні помешкання, захоплення обладнання та виборчих матеріалів, вогнепальне поранення довіреної особи кандидата. Ці протизаконні дії були спрямовані на зрив виборів та позбавлення громадян їхнього основоположного права взяти вільну участь у голосуванні та обрати свого представника. Попри всі зусилля, голосування на великій частині Луганської та Донецької областей не відбулося. За підрахунками ОБСЄ/БДППЛ майже 4,09 млн. громадян не змогли проголосувати на позачергових президентських виборах 2014 р. [3, с. 2, 6, 14]. Наведені вище факти мали серйозний вплив на рівень легітимності президента Порошенка, особливо на тимчасово непідконтрольних Україні територіях Криму й Донецької та Луганської областей, оскільки жителі цих регіонів країни були позбавлені права голосу – вони не змогли виявити ні підтримки майбутньому

Президенту ні висловити недовіру до нього, що є серйозним порушенням основних принципів демократичності виборчого процесу.

Такі умови були зручними для застосування технологій «управління страхом», що стали ефективним інструментом каталізації електорального процесу. В таких умовах, виборцям було важко зробити по-справжньому усвідомлений та раціональний політичний вибір, натомість, емоціональна складова та «стадний інстинкт» стали переважними чинниками здійснення політичного вибору. Командою П. Порошенка був використаний концептуальний підхід, за допомогою якого була реалізована системна стратегія «перемоги в один тур». Цю стратегію вдалось реалізувати завдяки розгортанню інформаційної кампанії, що мала на меті формування в громадській думці консенсусу щодо очікуваних результатів електорального процесу. Загальну концепцію контенту та меседжів цієї інформаційної кампанії П. Порошенка можна виразити такими ментальними настановами: «вибори в такий час – справа ризикована»; «президента потрібно вибрати в першому турі, для того щоб уникнути ризиків дестабілізації політичної ситуації в країні». Зростання підтримки П. Порошенка стало очевидним наслідком втрати суспільної підтримки іншими опозиційними лідерами (А. Яценюк, О. Тягнибок, В. Кличко), які зазнали суттєвих репутаційних втрат під час подій на Майдані. Важливим чинником перемоги П. Порошенка стала його домовленість із В. Кличком щодо зняття останнього з виборчих перегонів. Це допомогло в реалізації технології консолідації, в даному конкретному випадку – політичних сил, навколо кандидатури П. Порошенка. Закріпити цей ефект були покликані оприлюднені результати кількох соціологічних опитувань, які вказали на великі шанси П. Порошенка перемогти вже в першому турі – так вдалось створити ілюзію консолідації суспільства навколо кандидатури майбутнього президента. За таких умов, критично важлива частина виборців прийняла рішення віддати свій голос за П. Порошенка, аби завершити вибори вже в першому турі, таким чином, виграти час для нейтралізації незаконних озброєних банд-формувань на сході країни.

Список використаних джерел

1. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV в редакції від 22.05.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14/ed20140522#Text> (дата звернення 30.01.2021).

2. Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України : Постанова Верховної Ради України від 22.02.2014 № 757-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-18#Text> (дата звернення: 30.01.2021).

3. Ukraine, Early Presidential Elections 25 May 2014: Final Report. *The Organization for Security and Co-operation in Europe («OSCE»)* : веб-сайт. URL: <https://www.osce.org/odihr/elections/ukraine/120549> (дата звернення: 30.01.2021).

Науковий керівник: *Бортніков В. І., доктор політичних наук, професор, кафедри політології, управління та державної безпеки, Волинського національного університету імені Лесі Українки.*